

بررسی رویکرد جامعه شناختی اثر شانگ شائوگانگ در تعامل با جامعه ایرانی

نویسنده: یوسف امیدیان

مقدمه:

هنر چینی هنری تجسمی است که چه در شکل کهن و چه در شکل نوین آن، سرچشمه در چین دارد و به دست هنرمندان چینی آفریده شده است. هنر چینی در تایوان و چینیان مقیم خارج نیز می‌تواند بخشی از هنر چینی تلقی شود که بنمایه‌های تاریخ و فرهنگ چینی را در خود دارد. نخستین هنرهای مربوط به عصر سنگی در چین به ۱۰'۰۰۰ سال پیش از میلاد مسیح باز می‌گردند و بیشتر شامل سفالگری‌ها و تندیس‌های ساده می‌شد. پس از این دوره آغازین، هنر چینی نیز همانند تاریخش با توجه به دوره‌های دودمانی امپراتوران چین طبقه‌بندی می‌شود؛ دوره‌هایی که بیشترشان چندین سده به طول انجامیدند.

هنر چینی به گمانی کهن‌ترین رسم باقی‌مانده در جهان است و با پیوستگی عجیبی در طول تاریخ حفظ شده و بر خلاف غرب که ظهور و افول مکتب‌های کلاسیک را تجربه کرد، دستخوش تغییرات گاه به گاه و بنیادین نشد. آنچه که پس از رنسانس در اروپا با نام هنرهای تزئینی شناخته شد در هنر چینی اهمیت فراوان داشت و بسیاری از هنرهای زیبای چین در کارگاه‌ها و کارخانه‌های بزرگ توسط هنرمندانی که شاید شناخته شده نیز نبودند، انجام می‌شد. تولید این کارگاه‌ها نه تنها در درون چین بسیار مورد استفاده قرار می‌گرفت که توسط امپراتوران به بیرون از کشور صادر می‌شد تا غنا و ثروت کشور را به دیگر ملت‌ها نمایان سازند. با این حال سنت نقاشی سومی‌ئه ارزش‌های زیبایی‌شناسی‌ای را در میان نقاشان چینی رشد داد که بیشتر بر پایه حالات روحی نقاش بود و از این رو نزدیک به آثار نقاشان اروپایی می‌گشت با این تفاوت که از دیدگاه تاریخی بسیار پیش از آن‌ها پدید آمد. پس از ارتباط مردم چین با هنر غربی، هنر چینی اهمیت زیادی به خود گرفت و در دهه‌های اخیر هنرمندان نوگرای چینی موفقیت‌های بسیاری در جهان به دست آوردند. در چین بستر دگرگونی‌ها و تغییرات زیادی در هنر چین رخ داد. هنری تمثیلی که به گذشته بر می‌گردد و تاکید می‌کند به سنت گذشتگان.

گرایش به ماورای واقعیت یا واقعیت برتر که بازتاب نابسامانیها و آشفتگیهای قرن بیستم است نمایانگر ادراک این هنرمند " Zhang Xiagang " از جهان پیرامونی خود است که در بطن تشنج و نابسامانی های جامعه خویش بهنگام شکل گیری انقلاب فرهنگی و رنج های متعدد تا به سال ۱۹۸۰ باعث شد که با خلق آثار نقاشی فراواقع گرایی جریان فکری با غنای سنن چین تا به امروز بر داشته های اصیل جامعه خویش رنگ بخشد و با باز آفرینی این بستر و نگاه به اصالت خویش که نشان از سننی پر مایه و خانواده هایی پر از عشق و آرامش و دوستی است بر رنگمایه آثار خویش افزون نماید تا کنونی های پر پیچ و خم و عاری از اصالت پیشین را از دور گردون کمرنگ کند و اذهان عمومی را به داشته هایشان که نمودی بر پایه اصالت خونی است که مانع از انقطاع شجره های خانوادگی می گردد مطلع سازد.

پرسش / فرضیه

در جوامع امروزی که به نوعی آبخور مدرنیته در دوران معاصر بوده اند و هدف این جریان یکی شدن دنیای معاصر بوده است و افراد جوامع بنا به یکی شدن فرهنگ ها هویت خاص و مختص به خود را به فراموشی سپردند، آیا در این بادی هنرمندان چین بخصوص ژانگ توانسته به مقابله با این جریان و بازآفرینی هویت از دست رفته چین تلاش کرده باشد که با به تصویر کشیدن این نابسامانی درمانی بر زخم جامعه شود؟ و آیا غنای تفکرات ژانگ در تعامل با حوزه فکری جامعه ایرانی و خانواده این فرهنگ می تواند در همسویی بازگشتن به اصالت غنی گذشته کمک کند؟ چه رویکردی هم سو و هم جهت با این تفکر در بازخورد محوری با این جریان می توان در نظر گرفت بطوریکه نمود یا نقطه عطف فرهنگی این دو کشور باشد و با تعاملات فرهنگی راه چاره ایی را در جلوگیری از روند رو به نزول خانواده ها و تبدیل شدن به گروه های اجتماعی در نظر گرفت تا این ناهنجاری دامن عواطف و پیوند های روابط افراد را نگیرد.

شانگ و نقاشی

آثار شانگ نمونه بارزی از تاکید به اصل و نصب معنوی و خانواده های تاریخی است. برای اولین بار در تاریخ هنرهای زیبا چهره چینی، خانواده های چینی و تاریخ چین و هنرمعاصر چین به عنوان یک کل واحد مورد تاکید قرار گرفت. نقاشی های ژانگ که همچون زبان عکاسی چین را به عنوان یک خانواده بزرگ که در آثارش افراد خانواده را با رگهای خونی به هم متصل می کرد معرفی کرد.

وی می گوید: عکسهای قدیمی و نقاشی های ذغالی به عنوان یک زبان شماتیک به اندازه ای از نظر من ارزشمند است که نوعی آرامش عمیق را ایجاد می کند. وی با الهام از عکس های قدیمی و سیاه و سفید برای خلق و بدعتی شگرف در حوزه نقاشی معاصر چین باعث شد سبکی از آن خود را به جهانیان معرفی نماید که نشانگر کل واحد در یک کشور پهناور به عنوان یک خانواده بزرگ است.

وی در یک خانواده انقلابی متولد شد در همان دوران جوانی به جمع آوری عکس های قدیمی چینی پرداخت، عکسهای سیاه و سفید که بیانگر و باعث شکل گیری نقاشی فراواقعیت گرای شانگ شد، نشان از ارتباط مستقیم و عاطفی و تاریخی با پدر و مادر و فرزندان خود و با دیگر افراد جامعه به عنوان یک خانواده بزرگ تاریخی دارند.

عکس های سیاه و سفید و رگهای خطوط قرمز که بر روی تصاویر کشیده است و افراد را به هم متصل می کند، نشان از همان روابط عاطفی و اصل و نسبی است که اصل پنهان و حوزه فکری ژانگ را متأثر از آن معرفی می کند. با این حال ژانگ می گوید: نسب شکست ناپذیر است و در حالیکه خانواده آسیب پذیر. وی پس از طلاق همسرش دخترش را به پکن منتقل کرد، دخترش در بدو تولد به فراموشی حافظه مبتلا بوده است بطوریکه رابطه احساسی قوی ای را با او دارد که در تصویر تاکید به رنگ گه نوعی احساس قوی با دخترش است را به نمایش می گذارد. تکرار لکه های رنگ در دیگر افراد می تواند نشان از رابطه ی احساسی و عاطفی آنها باشد که علاوه بر خطوط خونی که نشانگر اصالت و اصل و نصب خانواده است. این لکه ها نیز بر تداوم روابط احساسی متکی است. و در جایی عنوان می کند که دخترش از جنس خودش است بطوریکه دو نفر نیستند بلکه یک نفر می باشند.

حساسیت و توانایی مشاهده هنرمند برای ارتباط زندگی وی با شرایط جامعه باعث غنای حوزه فکری وی در هنر شده است. در حال حاضر شانگ یک هنرمند موفق جهانی است. وانگ لین منتقد هنری و استاد آکادمی سیچوان هنرهای زیبا می گوید: از دستاوردها و موفقیت های بزرگ او انتظار می رود که تاریخ هنر کشورمان را به عنوان بستری با غنای تاریخی به تاریخ هنرهای زیبا جهان بشناساند که ما نیز به عنوان بخشی از تاریخ هنر جهان در سالهای متمادی به ایفای نقش پرداخته ایم. به هر حال در اکثر آثار وی از فامهای تیره با لکه های روشن تصویر شده اند که به نظر می رسد با تمام موفقیت های پرشور وی هنوز هم قادر به از بین بردن احساس تنهایی که در درون او ریشه دارد، ندارد و او چنین می گوید: «با وجود آنکه شاید آثار من شاد و نشان از روزهای روشن آفتابی باشد ولی درون من ابری و افسرده است. شاید به خاطر تجربه های پیشین من در رابطه خانوادگی من نشأت بگیرد بطوریکه من همیشه با نگرش منفی با قسمت تاریخی زندگی قدم برداشته ام تا نگرش و صورت مثبت آن غایت فکری و خلق اثر ژانگ نشان از آن دارد که به دنبال روزنه ایست که روشنایی و شادی را به خانواده خود برگرداند که اصل نسبی وی می تواند سرخ این حوزه فکری باشد، که از نظر روانشناسی کورسوی این نگاه می تواند مثبت باشد و در تداوم و شکل گیری رابطه ای پایدار کمک کند.

اثر شانگ و تعامل آن با خانواده و جامعه ایرانی

نهاد خانواده رکن اساسی در شکل گیری جوامع بشری است ولی این نهاد نیز واقعیتی تاریخی دارد و در طول زمان و عرض مکان به شکل های گوناگونی دیده شده، و تغییرات و تحولات آن نیز مورد توجه جامعه شناسان بوده است. در ایران نیز خانواده اهمیت ویژه ای داشته و دارد، ولی تغییراتی که در چند دهه اخیر رخ داده، الزام کرده که وضعیت و کارکرد این نهاد مورد بازبینی قرار گیرد. این رکن در کنار نهاد دین و دولت از گذشته تا کنون، سازنده جامعه ایرانی است. با وجود توسعه نهادی از آغاز قرن بیستم، این سه نهاد همچنان شکل دهنده ساختار و روابط اجتماعی ایران اند. نهاد خانواده از قدیم تا عصر حاضر به لحاظ ساختاری و کارکردی اعتبار داشته و دارد. افراد در این نهاد ضمن حفظ نسل، وظیفه تربیت فرزندان و مراقبت و حمایت از بزرگسالان و حفظ میراث فرهنگی و دینی را به عهده دارند.

سابقه و تحولات تاریخی خانواده طی دوره های متعدد، تغییرات خانواده، نسل و خانواده، ازدواج و تغییرات آن، چالش ها و مشکلات سر راه خانواده از قبیل طلاق و فروپاشی. ضمن بررسی اجمالی وضعیت خانواده در ایران به لحاظ تاریخی، به مشخصات و تغییرات ایجاد شده در آن نیز توجه شده است.

طرح این سؤال که چرا ایرانی ها برخلاف غرب آسیا (خاورمیانه) با آمدن اسلام، هویت ایرانی خود را از دست ندادند و ارتباطشان با فرهنگ گذشته حفظ شد و در حین پذیرش اسلام، زبان عربی را نپذیرفتند؟ و یا اینکه چطور شد که در ۲۰۰ سال حکومت سلوکیان و ۹۰۰ سال پس از آن نیز هویت و فرهنگ ایرانی از بین نرفت؟ به پاسخ این سؤالات پرداخت و اظهار داشت: علت اصلی و سازوکار اصلی آن در خانواده ایرانی بوده است. چیزی که باعث حفظ فرهنگ ایرانی شده است جایگاه خانواده ایرانی بوده است. به همین خاطر، در طول تاریخ همواره از خانواده «مقدس» ایرانی صحبت می شود. بنابراین، خانواده اهمیت زیادی در تداوم هویت ایرانی دارد. بطوریکه بستر فرهنگی - تاریخی چین که نمایانگر هویتی باستانی در دل تاریخ است و این وجه بارز افراد جامعه را به غنای تاریخی خود مفتخر می نماید که چه بسا در دوران باستان بدعت شگرفی در دل این سرزمین شکل گرفت. همین امر باعث می شود جامعه امروزی چین در بهیبه ی جریان مدرنیته در آن غرق نشده و هویت غنی خود را به سیلاب مدرنیته به فراموشی نسپارند. یکی از آیتم های تاثیر گذار در دل تاریخ چین اصالت و اصل نسبی، خانواده و در صدر آن پدر مادر است که احترام آن اصل بقای خانواده و همچنین جامعه چین است. حال در این بادی و در تعامل با جامعه ایرانی چنین بر می آید که این اصل در بقای خانواده ایرانی از

اصول و ارکان کلیدی بشمار می رود. چه بسا در جامعه ایرانی بر خلاف جوامع غربی که اصل نسبی چنان بهایی ندارد ولی در جوامع شرقی بخصوص ایران و چین و کشورهای دیگر که از این اصل مستثنی نیستند چنان مهم قلمداد می شود که حذف آن باعث تحلیل خانواده در جوامع این کشور هاست.

در آثار شانگ ارجاع به گذشته و کسب معرفت تاریخی که نشان از تلاشی بی وقفه بوده باعث شده است که با خلق آثار خود به اصالت وجودی خانواده و نقش بسیار مهمی در شکل گیری جامعه ایی به عنوان کل واحد ایفا می کند ، تاکید کند. او در حوزه فکری خود چین را به عنوان یک خانواده بزرگ تلقی می کند و چنین بر می آید که با تاکید به گذشته که خانواده ها بر اصالت و هویت خود همچون پدرسالاری در ایران پایبند بودند ، احیا کند. وی می خواهد جامعه مدرن امروزی را که در سیلاب مدرنیته که ارتباط افراد خانواده ، نشاط و پویایی و سر زندگی به خاموشی گراییده شده را با تکیه بر بازگشت به اصالت خویش زنده کند. شانگ در خلق آثارش با تکیه برعکاس های سیاه و سفید گذشته و استفاده از لکه های رنگ ، سطوح روشن ، خطوط قرمز به فراروی آنچه هست بر ریشه و اصالت خانواده و اصل همبستگی و در کنار هم بودن آنها تاکید می کند. بطوریکه با حضور عناصر تکنیکال خود بر ارزش بصری آنها افزون می کند. شان در دوران معاصر پیچیدگی های مدرنیته را که باعث انفصال افراد خانواده شده است را مد نظر قرار می دهد و با حضور خطوط خونی - لکه های رنگی - سطوح نوری در تلاش است که باری دیگر افراد را چون کل واحد در خانواده کنار هم به جمع پیوسته گرداند.

به نظر من یکی از دلایل عدم فروپاشی خانواده باور به سرمنشا اصلی است که توانسته تا بحال هویت خود را حفظ کند. عطف به گذشته در حال و حرکت رو به جلو از ارکانی محسوب میگردد که مانع از وقفه و عدم پویایی و نشاط در زندگی می شود. یکی از دلایل فروپاشی در خانواده های کمونیستی به علت عدم وجود محوریت خدا باوری در بستر جامعه بوده و سوق بطرف سکولاراست.

طبق نظر نخستین متفکران جامعه شناسی، دین سنتی در دنیای مدرن روز به روز بیشتر به حاشیه خواهد رفت. مارکس، دورکیم و وبر هر سه معتقد بودند که همراه با مدرن شدن جوامع و اتکای هرچه بیشتر آن ها به علم و فناوری برای کنترل و تبیین جهان اجتماعی، فرایند دنیوی شدن قطعاً رخ خواهد داد. در کلی ترین و اساسی ترین دسته بندی می توانیم بگوییم که اختلاف نظر اصلی میان طرفداران فرضیه دنیوی شدن - که با بنیانگذاران جامعه شناسی موافق اند و قدرت و اهمیت دین را در جهان مدرن رو به زوال می بینند- و مخالفان، این اندیشه است که طبق استدلال آن ها دین همچنان نیروی مهم و اثرگذاری است، هر چند که غالباً به صورت های نوین و نامانوسی در می آید. که مبنای این نظریه فروپاشی خانواده و اصالت وجودی آن در دوران مدرنیته است. حال عطف به آثار شانگ که تلاش بی وقفه اش نمودی از حمایت و تاکید به اصل خانواده برپایه گذشته است بحث را از سر می گیریم. وی عاطفه ، احساس ، شور و شغف ، اصل و نسب را از آن رکن اصلی جامعه یعنی خانواده می داند. و در این راستا به خلق اثر می پردازد. همسو بودن این جریان در بستر فرهنگی و خانواده ایرانی نیز به چشم می خورد که در دهه های اخیر تلاشی در ایجاد بستر مناسب برای خانواده های ایرانی شکل گرفته است. تا هویت و اصالت نسبی خانواده های پدرسالاری ایرانی همچون اصل شانگ به فراموشی نگراید و ریشه خانواده ایرانی خشک نشود و همچون جوامع غربی به رکن های کوچک اجتماعی که هر عضو آن بدون ارتباط با دیگر اعضا زندگی می کند بدل نشود. چه بسا این روند مدرنیته جز سردر گمی عدم حضور پویایی و شور شغف ، انزوا ، پریشانی ، و دیگر رنج های غیر طبیعی جز ناخوشی، ادله مثبتی را ایجاد نمی کند.

منابع:

عبدی ، عباس ، (۱۳۹۳) ، "مقدمه‌ای بر پژوهش در جامعه‌شناسی خانواده در ایران" تهران : نشر نی

گیدنز، آنتونی (۱۳۸۸) ، "پیامد های مدرنیته " دورکیم، یوسف ابادری، تهران، خوارزمی، چاپ دوم، ص ۷۰.

بورگر ، پیتر (۱۳۸۶) ، " نظریه هنر آوانگارد" ترجمه مجید اخگر ، انتشارات مینوی خرد.

نشریه تجسمی حرفه هنرمند ، "هنر معاصر چین" ، شماره ۵۲ ، تهران : پاییز ۱۳۹۳

پاکباز، رویین (۱۳۷۸) ، "دایره المعارف هنر " ، تهران : نشر فرهنگ معاصر

کرد ، مهدیه ، (۱۳۹۳) ، " هفت هنرمند معاصر چین " ، مربوط به مقالات درباره نقاشی چین ، نشریه حرفه هنرمند ، تهران: موسسه انتشارات و تبلیغات کتیبه

نصراالله زاده ، مهدی ، (۱۳۹۳) ، " چین ، توسعه ، انقلاب و آوانگارد " ، مربوط به مقالات جامعه شناختی ، نشریه حرفه هنرمند ، تهران : موسسه انتشارات و تبلیغات کتیبه

ویکی پدیا

Umbilical Cord of History: Paintings by Zhang Xiaogang, Hanart TZ Gallery, Hong Kong, 2004, color illustrated, p. 102

Zhang Xiaogang, Tokyo Wander Site, Tokyo, 2006

https://en.wikipedia.org/wiki/Zhang_Xiaogang

<http://www.pacegallery.com/newyork/exhibitions/12571/zhang-xiaogang>

<http://the-artists.org/artist/Zhang-Xiaogang>

<http://www.contemporary-chinese-art.eu/en/artists/144-zhang-xiaogang/197-zhang-xiaogang-biography.html>

BBC News ,Triptych by Chinese artist Zhang Xiaogang sets record